

جایگاه و اهمیت فرهنگ ایثار و شهادت در بازنگری و تحول علوم انسانی

زاهد غفاری هاشجین*

چکیده

هدف اساسی این مقاله شناخت جایگاه و اهمیت فرهنگ ایثار و شهادت در بازنگری و تحول علوم انسانی است. فرهنگ ایثار و شهادت به عنوان یکی از ویژگی‌های اساسی انقلاب اسلامی ایران نقش به سزایی در شکل‌گیری و پیروزی آن داشته است. این فرهنگ از مبانی اساسی مقاومت و دفاع رزمندگان اسلام در دوران دفاع مقدس و همچنین استقرار و تثبیت نظام جمهوری اسلامی بوده است. امروزه نیز این فرهنگ ضامن تداوم ارزش‌ها و اهداف انقلاب اسلامی، عامل مهم در هویت بخشیدن به جامعه و تقویت همبستگی اجتماعی و همچنین به عنوان سپری در قبال تهاجم فرهنگی است. این موضوع که فرهنگ ایثار و شهادت که نقش موثری در شکل دادن به هویت فرهنگی، ملی و مذهبی ایران دارد، را چگونه می‌توان در محتوای دروس دانشگاهی علوم انسانی به عنوان یک سرمایه اجتماعی حفظ و تقویت کرده و گسترش داد، تا کنون مغفول باقی مانده است. در این مقاله سعی بر آن است که بر اساس روش تحلیل اسنادی به این موضوع مهم در تحول و بازنگری علوم انسانی پرداخته شده و به سوال مربوط به آن پاسخ داده شود. در این راستا ابتدا به مولفه‌های فرهنگ ایثار و شهادت به عنوان یک سرمایه اجتماعی و اثر بخشی آن در هویت‌سازی جامعه اشاره شده است. سپس با رویکرد چگونگی ارتقاء و نوآوری در دروس و متون علوم انسانی متناسب با

*. استادیار علوم سیاسی دانشگاه شاهد z_ghafari@yahoo.com

نیازهای جامعه، به راهکارهای تقویت و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت توضیح داده شده و بیان می‌شود که چگونه می‌توان بر اساس پیش بینی دروس و مطالب جدیدی نظیر «فرهنگ سیاسی تشیع و مولفه‌های آن»، «مطالعه سرمایه‌های اجتماعی ایران اسلامی با تاکید بر فرهنگ ایثار» این مبحث را در متون علوم انسانی مورد بحث و بررسی قرار داد و آثار عمیق داخلی، منطقه‌ای و بین المللی این فرهنگ غنی را برشمرد.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ ایثار و شهادت، سرمایه اجتماعی، هویت اسلامی، علوم انسانی، بازنگری و تحول.

مقدمه

مراکزآموزشی و دانشگاهها رسالت تربیتی خطیری را در راستای تربیت و پرورش افراد بر مبنای مفاهیم اساسی و بنیادی دین مبین اسلام بر عهده دارند. از آنجا که مفهوم جهاد، شهادت و ایثار از آموزه‌های دین مبین اسلام هستند، بنابر این توجه به چنین آموزه‌های مهمی در برنامه‌های درسی مراکزآموزشی و دانشگاهها لازم و ضروری است و چنین موضوعاتی از دغدغه غالب دست اندرکاران نظام مقدس جمهوری اسلامی است (نادری زاده، ۱۳۷۸). فرهنگ ایثار و شهادت مجموعه‌ای از معنای نمادین است که ایثارگری و میل به شهادت و فداکاری را در افراد به وجود می‌آورد و با نهادینه شدن آن، نگرش‌ها و رفتار افراد را به سمت رفتارهای ایثارگرانه سوق می‌یابد و موجب تغییر و تحول در تمامی سطوح جامعه می‌گردد.

امروزه برخلاف گذشته عوامل اصلی تولید، عوامل سنتی بمانند کار، زمین و سرمایه نیستند. نتایج نشان داده که علاوه بر عوامل تولید سنتی، عوامل جدید و مدرن در افزایش تولید و بهروری، از قبیل سرمایه اجتماعی و شاخص‌های حاکمیت دول نقش اساسی دارند (محنت فر، جعفری صمیمی، ۱۳۷۸). در این راستا شهادت نیز به عنوان یک سرمایه اجتماعی است که طبق آن فرد خود را برای بقای نظام و سیستم اعتقادی و اجتماعی فدا می‌کند. شهادت و ایثار، کلمات و مفاهیم ارزشی هستند که تقریباً با تفاوت‌هایی در همه